

Имсоқ (Фажр) вақтида қуёшнинг иртифоъи (уфқ тагидаги баландлиги)

“Туркистон тақвими” тайёрлаган, интернетда ҳам нашр этиладиган намоз вақти жадваллари ва рўза имсоқияларида тамкин замони билан намоз вақтларига оид бўлган Қуёшнинг Шаръий уфқдан иртифо зовиялари, яъни уфққа нисбатан баландлик бурчаклари ҳеч ўзгартирилмай, намоз ва рўза вақтлари тўғри берилган. Тўрт мазҳабда ҳам имсоқ вақти “**шаръий кеча**”нинг охирида бошланади. Яъни “**Фажри содиқ**” деб номланувчи тонгги окликнинг шарқдаги уфқи зоҳирий (кўриниб турган уфқ) чизигининг бир нуқтасида пайдо бўлиши билан бошланади. Рўза ҳам шу вақтда бошланади. Яъни қуёш уфқи зоҳирий чизигига -19 даража яқинлашганда бошланади.

Ислом астрономия олими Аҳмад Зиё бек “**Рубъ-и доира**” китобида айтадики: “Европаликлар фажри содиқнинг боши сифатида уфқда пайдо бўлган тонгги оқаришнинг уфқ бўйлаб бутунлай ёйилган вақтини қабул қилишган. Шунинг учун фажр ҳисобларида қуёшнинг (баландлигини) иртифоъини -18 даража деб олишган. Биз эса, уфқда окликнинг илк кўринган пайтини фажри содиқ деб олганмиз. Шу боис ҳар доим фажр вақти сифатида қуёшнинг уфққа нисбатан -19 даражага келган иртифоъ (баландлик) вақтини оламиз. Чунки ислом олимлари имсоқ ёки фажр вақтини, тонг ёришишининг уфқи зоҳирий бўйлаб ёйилган пайти эмас, балки уфқ узра илк кўрилган вақти эканлигини таъкидлаганлар.”

Яъни, Ислом олимлари асрлардан бери фажр иртифоъининг -19 даража эканлигини ҳисоблаб топишган ва шундай қабул қилишган, бошқа рақамларнинг хато эканлигини билдиришган. Фатво шундай. Мужтаҳид бўлмаганларнинг бу фатвони ўзгартиришга ҳақлари йўқ. Фатвога мос келмайдиган ибодатлар саҳиҳ бўлмайди. Мусулмонларнинг дин ишларида христианлар ва мазҳабсизларга эмас, ислом олимларига эргашиши керак.

1958 йили намоз вақтларининг нотўғрилигини даво қилиб мақола ёзиб чиққан бир газетанинг журналистига Диний Идора томонидан берилган жавобда айнан: “... **Имсоқ вақтига келсак, мақолангизда “Инглизлар, америкаликлар ва французлар барчаси ушбу вақтнинг бошланиши деб Қуёшнинг -18 даража уфқ тагида бўлган пайтини қабул қилишган. Биз нега олмаймиз?”** деб ёзибсиз. Ажабо христиан бўлган бу халқларнинг фажри содиқнинг боши сифатида айнан ўша 18 даражани асос қилиб оладигандай у пайтда бажариладиган қандай муҳим ибодатлари бор? Майли, улар шундай қилган бўлса ҳам, ислом ҳайъатшунослари (астрономлари) тарафидан мазкур вақт (имсоқ вақти) исломий қоидаларга асосланиб, аниқлаб қўйилган бўлса, бу хусусда ажнабийларга кўр-кўрона эргашиш орзунгизга нима турки бўлмоқда? **Имсоқ вақти мабда-и фажрнинг тулуу онидир** (яъни шарқий уфқда тонгдан дарак берувчи битта оқ нуқтанинг кўринган пайтдир). **Ҳайъатшуносон-и собиқамиз** (биздан аввалги бутун ислом астрономия мутахассисларимиз) **бу пайтнинг -19 даража инхитот-и шамсга тавофуқ қилганини** (уфқнинг остида -19 даража эканлигини) қабул қилишган. Демак, ислом ҳайъатшуносларининг имсоқ (фажр) вақти учун қабул қилган даражалари ҳаргиз -18° эмас, балки -19°дир! Намоз вақтларининг айнан мана шу даражага қараб ҳисобланиши лозим. Диний идорамизга тегишли тақвимимиздаги ҳисоблар ҳам шунга асосланган” дегандан кейин “Сизга Имсоқ вақтининг формуласини ёзиб юборяпмиз. Ҳисобни шунга асосланиб шахсан қилинг ёки қилдиринг. Оқибатда тақвимда берилган вақтларимизнинг тўғри эканлигига гувоҳ бўласиз ва мақолалар билан зеҳнларни бекорга чалғитганлигингиз маълум бўлади” дейилган. Сўнгра мисол сифатида имсоқ (фажр) вақти ҳисоби логарифмик ва тригонометрик формулалар ёрдамида ҳисобланиб, тамкин муддати миқдорича олдинга

сурилгандан кейин топилган имсоқ вақти ушбу мазкур жавоб ёзуви билан газета журналистига жўнатилганди.

“Туркистон тақвими”да ва интернет сайтларимизда эълон қилинадиган имсоқ вақтлари худди шу жавобдагидек Қуёш баландлиги уфқ тагида -19° даража бўйича ҳисобланиб, чиққан натижа тамкин муддатича олдинга олиниб, ҳисобланмоқда.

Тамкинсиз ва қуёшнинг уфқ остидаги баландлик бурчаги (-18) даража деб олиниб, ҳисобланган имсоқ-фажр вақтлари нотўғридир.

Қуёшнинг уфқ тагидаги баландлиги (-18) даража деб олиниб, қуёш уфққа яқинлаштирилганда ҳамда тамкин муддати бутунлай олиб ташланиб, қилинган ҳисобларда имсоқ вақтида тахминан (Мовароуннаҳрдек арз-кенглик даражаси 36-42 даража орасида бўлган ерларда) 15-20 дақиқагача борадиган фарқлар юзага келмоқда ва рўзага ҳақиқий имсоқ вақтидан 15-20 дақиқа кейин бошланмоқда. Бу билан тутилган рўзалар фасод бўлмоқда. Бу рўзаларнинг қазолари тутилиши керак.

ТУРКИСТОН ТАҚВИМИ
ВАҚТ ҲИСОБЛАШ ҲАЙЪАТИ ИДОРАСИ
e-mail: ttaqvim@gmail.com